

ЗАШТИТА УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА (за родитеље)

КОРАЦИ У ИНТЕРВЕНЦИЈИ – поступци и процедуре у заштити ученика од насиља (унутрашња заштитна мрежа)

Текст који следи је извод из Приручника за примену Посебног протокола и односи се на кораке у интервенцији који се планирају и реализују у школи. У оквиру прописаних корака постоји улога и одговорност свих запослених и ученика (КО, КАДА и НА КОЈИ НАЧИН ИНТЕРВЕНИШЕ) у различитим ситуацијама насиља. Да би процедуре и поступци били што ефикаснији важно је да будемо свесни шта намеравамо да постигнемо сваким предузетим кораком. На насиље се реагује одмах и у циљу **најбоље заштите детета**. И у најтежим ситуацијама насиља и у ситуацијама када постоји само сумња да се дешава насиље, не треба одлагати реаговање. Потребно је зауставити насиље, обезбедити сигурност за сву децу, а консултацијама на нивоу установе и са другим надлежним службама даље решавати проблем.

ОТКРИВАЊЕ, САЗНАВАЊЕ О НАСИЉУ први је корак у заштити ученика од насиља. У неким ситуацијама знаци насиља су очигледни, док је у другим ситуацијама веома тешко открити проблем и због тога је улога особе која ужива поверење ученика веома важна. Посебно је тешко открити да ученик трпи емоционално или социјално насиље. Понекад понашање ученика указује само на постојање неког проблема, и при томе треба имати у виду да деца различито реагују: повлаче се, раздражљива су, агресивна или преосетљива. Насиље се у школи обично догађа далеко од очију одраслих, у дворишту, изван школе, у тоалету. Деца која су жртве насиља често ником не говоре о проблему с којим су суочена, јер се стиде своје слабости и немогућности да се одбране или се боје претњи насилника; понекад се боје да ће умешаност одрасле особе у овај проблем изазвати још више невоља.

Ако овакво стање траје дужи временски период, ако се детету над којим се врши насиље не помогне, угрожен је нормалан развој личности. Дете може постати плашљива и несрећна одрасла особа, а може и само почети да се насилно понаша.

Дечаки су више изложени насиљу; више учествују у злостављању; чешће се служе физичким насиљем; чешће су изложени насиљу појединца.

Међу девојчицама су уобичајене суптилније методе насиља (оговарање, игнорисање, ширење гласина); насиље међу девојчицама се због тога теже открива; чешће су изложене насиљу групе. Последњих година насиље међу девојчицама је порасло. Док дечаки више физички малтретирају, девојчице користе суптилније начине који воде ка потпуној изолацији жртве. Често користе помагачице, правог вођу је тешко открити. У свету се већ догађало да девојчице жртве почине и самоубиство. Девојчице користе клевету, искључивање, оговарање, подсмешљиве надимке и манипулисање да би нанеле психолошки бол жртвама које су одабрале. Оне неретко врше нападе у тесно испреплетеним

мрежама пријатељстава, због чега је њихову агресију још теже идентификовати, а штета коју то оставља на жртвама се тиме само повећава.

Знаци који указују да ученик можда врши насиље или злостављање:

Има снажну потребу за моћи и контролом; често је физички јачи од својих жртава; нема саосећања за бол своје жртве; ужива у туђем болу и патњи; сматра да га је жртва изазвала својим понашањем; раздражљив је и импулсиван; релативно је високог самопоштовања; није бојажљив; тешко подноси неуспех; у његовој/њеној породици физичке казне су честе; агресиван је и према одраслима; не придржава се школских правила.

Ученици који се понашају насилно понекад не знају да је такво понашање лоше. Таква деца опонашају старију браћу и сестре или људе којима се диве. Може се претпоставити да не знају за боље начине комуницирања с вршњацима. Када пролазе кроз неке проблеме показују агресивност. Понекад их неко други наводи на насиље, нпр. неки пријатељи. Ученици који се понашају насилно често су и сами били изложени насиљу, у школи, породици или на неком другом месту. Не морају увек бити укључени у чин насиља, могу бити организатори групе и могу подстицати и наговарати друге да се насилно понашају. Деци која се понашају насилно треба помоћи, а не само кажњавати.

Знаци који указују да ученик можда трпи насиље или злостављање

Сазнање о насиљу може бити директно (кад неко саопшти податак у вези са тим) или индиректно (када на основу неких знакова посумњате да постоји могућност да се насиље дешава) . Ти знаци могу бити:

На физичком и физиолошком плану - трагови различитих повреда, модрице, ожигљаци, опекотине, посекотине, поцепана одећа, запуштен и неуредан изглед, поломљене односно поцепане ствари, проблеми са исхраном, болови у стомаку, главобоље, повраћање, преломи, проблеми са сном (несанице или претерано дуго спавање), нестанак ствари (мобилни телефон, одевни предмети, торбе, свеске, новац ...).

На емоционалном плану: плачљивост, повученост односно претерана активност, раздражљивост, појава неубичајених и претераних страхова, агресивно и аутодеструктивно понашање, ћутљивост, неубичајена причљивост, гледање «у празно», «ноћне море», конзумирање алкохола/наркотика, страх од самоће, страх од дружења са другим људима, ноћно мокрење, лагање, изражено грицкање ноктију, поремећај говора, сексуално понашање непримерено узрасту и др.

У школи: изненадни школски неуспех, појава неоправданих изостанака, одсуство концентрације, кашњења, избегавање обавеза, недоношење домаћих задатака, избегавање или неучествовање у разноврсним активностима, избегавање дружења са другом децом, одбијање уобичајених активности, неубичајени начини играња (код млађе деце), избегавање физичког додира (трзање), велики страх од одраслих, изражен страх од повратка кући и др.

Напомена: Неки наведени облици понашања, појединачно и у одређеној мери, могу бити природне или развојне реакције. Важно је обратити пажњу на екстреме, учесталост јављања, као и на комбинацију појединих симптома.

ПРЕКИДАЊЕ, ЗАУСТАВЉАЊЕ, ОБАВЕШТАВАЊЕ НАДЛЕЖНИХ У ШКОЛИ

Запослени су у обавези да зауставе насиље и обавесте надлежне у школи – **директора, помоћника директора, дежурног наставника, одељењског старешину, психолога, педагога, координатора Тима за заштиту ученика од насиља, чланове Тима за заштиту ученика од насиља.** Професор, ако је на часу, не излази из учионице, пошаље ученика да позове неког од надлежних у школи.

СМИРИВАЊЕ СИТУАЦИЈЕ - ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ СИГУРНОСТИ ЗА УЧЕНИКЕ, РАЗГОВОР СА УЧЕСНИЦИМА И ПОСМАТРАЧИМА, АНАЛИЗА СИТУАЦИЈЕ

Са актерима инцидентне ситуације **разговара** запослени који је зауставио **насиље, а ако је потребно тражи помоћ колега, стручне службе или Тима!**

После обављеног разговора неопходно је анализирати ситуацију. **Запослени који је непосредно реаговао или има сазнања о насиљу иницира консултације у школи (обраћа се одељењском старешини, директору, Тиму за заштиту ученика од насиља)** ради процене ризика и израде плана заштите за све учеснике

Тим процењује степен ризика и одлучује о начину на који ће решавати случај (самостално или укључивањем других институција). У неким ситуацијама неопходно је укључивање других институција (Центар за социјални рад, Полиција, Здравствени центар) и предузимање законских мера. **Тим прави План заштите за жртву, ученика који је наслан и за посматраче (оне који су присуствовали насилној ситуацији) у сарадњи и договору са одељењским старешином и родитељима ученика.**

Шта садржи План заштите?

За жртву:

- Предвидети поступке који ће ученика заштитити од даљег насиља
- Ублажити последице на емоционалном и социјалном плану
- Јачати капацитете ученика да се заштити у евентуалним насилним ситуацијама

За ученика који је наслан:

- Испитати узроке агресивности
- Пружити ученику психосоцијалну помоћ у школи
- Упутити ученика у друге релевантне установе (по потреби)

За посматраче:

- Оснаживати ученике да конструктивно реагују и траже помоћ (анализирати ситуације насиља из емоционалног и моралног угла, омогућити конструктиван приступ, извући одређене поуке, вежбати позитивне реакције и облике понашања како би се спречило понављање истих ситуација)

РЕАЛИЗАЦИЈА ДОГОВОРЕНИХ АКТИВНОСТИ И МЕРА ЗАШТИТЕ

Прецизирање индивидуалних обавеза и одговорности - **индивидуалне обавезе добија одељењски старешина, наставник, психолог, родитељ**

ПРАЋЕЊЕ ЕФЕКТА ПРЕДУЗЕТИХ МЕРА

Праћење успешности предузетих мера (поступака и процедура које су примењене у односу на све учеснике насиља) **планира одељењски старешина, наставник, Тим.**

Шта се прати? Понашање детета које је трпело насиље, понашање детета које се понашало насилно, како реагују пасивни посматрачи, шта се дешава у одељењу, колико су родитељи сарадници, како функционише Тим и унутрашња заштитна мрежа, какви су ефекти укључивања других институција (ако су укључене).

Уколико се ситуација насиља понавља, усложњава и постаје ризичнија неопходно је: од свих запослених захтевати појачану пажњу, укључити школског полицајца. Психолог треба да настави индивидуални рад са учеником, некада и са породицом у целини (уколико нема могућности, мора да укључи стручњаке из других установа из спољашње заштитне мреже).

децембар 2013. године

Тим за заштиту ученика од насиља